

HAPİS CEZASININ KONUTTA ÇEKTİRİLMESİNDE YENİ DÖNEM: DENETİMLİ SERBESTLİK

Vehbi Kadri KAMER
CTEGM Daire Başkanı

1. Giriş

Ülkemizde, 1 Haziran 2005 tarihinde kurulan denetimli serbestlik sistemi ile hapis cezasının konutta çektirilmesinde yeni bir döneme geçilmiştir. Bu dönemin en önemli özelliği; hapis cezası konutta çektirilen hükümlülerin sadece infaz süresince konutlarından dışarı çıkıp çıkmadıklarının denetlenmemesi aynı zamanda denetimli serbestlik hizmetleri ile rehabilitasyonlarının yani topluma kazandırılmalarının sağlanmasıdır.¹

Suçlu kişinin yaşı ve cinsiyeti göz önünde bulundurularak mahkûm olduğu hapis cezasının ceza infaz kurumunda çektirilmesi, çoğu zaman cezalandırmakla güdülen amaçla bağdaşmayan sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Hatta cezanın infazıyla güdülen resosyalizasyon amacının ileri yaştaki hükümlülerle ilgili olarak gerçekleşmesini beklemek, çoğu zaman gerçeklikle de bağdaşmamaktadır. Ayrıca ileri yaştaki hükümlülerin toplumsal ortama girmeden, örneğin oturduğu yerde infazının sağlanması, infaz kurumlarındaki mekân sorunu bakımından büyük önem taşımaktadır.²

Nitekim medeni ülkeler mevzuatlarında; ileri yaştaki hükümlülerle, yaş sınırı aranmaksızın kadın hükümlülerin, mahkûm oldukları belli süreyi aşmayan hürriyeti bağlayıcı cezaların infaz kurumuna alınmadan özel infaz rejimine uygun olarak çektirilmesine imkân tanıyan düzenlemeler yapmaktadır. Ceza hukuku biliminin bir kazanımı olan bu gelişmelere paralel olarak İnfaz Kanunu’muzda da bu yönde bir düzenleme yapılmasının gerekli olduğu mülhaza edilmiştir.³

Hapis cezasının özel infaz rejimine tabi tutularak çektirilmesi, bu cezaya bağlı hak yoksunlukları bakımından herhangi bir değişikliğe neden olmamaktadır. Ayrıca bu özel infaz rejiminin, mahkûmiyetin dayanağını oluşturan suçun işlenmesi nedeniyle gerek kişilere gerekse kamuya karşı doğmuş olan tazminat sorumluluğu üzerinde de herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.⁴

Hapis cezasının konutta çektirilmesi; 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 110, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzüğü’nün 52 ve Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği’nin 62, 63 ve 64’üncü maddelerinde düzenlenmiştir.

Makalede; 1 Haziran 2005 tarihinden önce hapis cezasının konutta çektirilmesi, bu tarihten sonra hapis cezasının konutta çektirilmesi açıklandıktan sonra hapis cezasının konutta çektirilmesi kurumu ile ilgili değerlendirme yapılacaktır.

II. 1 Haziran 2005 tarihinden önce hapis cezasının konutta çektirilmesi

¹ Vehbi Kadri Kamer, 12-14-16-18 Şubat 2007 tarihlerinde Ankara’da, 26-28 Şubat 2007 tarihleri ile 3-4 Mart 2007 tarihlerinde İstanbul Avrupa yakasında, 27 Şubat 2007 tarihi ile 1-2 Mart 2007 tarihlerinde İstanbul Anadolu yakasında, 12-14 Mart 2007 tarihlerinde Bursa’da, 26-28-30 Mart 2007 tarihleri ile 1 Nisan 2007 tarihlerinde İzmir’de, 9-11 Nisan 2007 tarihlerinde Denizli’de, 24-26 Nisan 2007 tarihlerinde Antalya’da, 7-9-11 Mayıs 2007 tarihlerinde Mersin’de, 14-16-18 Mayıs 2007 tarihlerinde Samsun’da, 21-23 Mayıs 2007 tarihlerinde Yozgat’ta, 11-13 Haziran 2007 tarihlerinde Erzurum’da, 18-20 Haziran 2007 tarihlerinde Van’da ve 25-28 Haziran 2007 tarihlerinde Diyarbakır’da denetimli serbestlik sisteminin hâkim ve Cumhuriyet savcılarının tanıtılması amacıyla sunduğu tebliğ, yayınlanmamıştır.

² 22 Nisan 2006 tarihli ve 26147 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5485 sayılı Kanun gerekçesi.

³ Agg.

⁴ Agg.

1 Haziran 2005 tarihinden önce hapis cezasının konutta çektirilmesi; 13 Temmuz 1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ile 1 Mart 1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenmiştir.

A. 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'da hapis cezasının konutta çektirilmesi⁵

İnfaz sistemimizde, hüküm kesinleştikten sonra hapis cezasının hükümlünün konutunda çektirilmesi, 13 Temmuz 1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ile uygulanmaya başlanmıştır. Anılan Kanun'un 8'inci maddesinde hapis cezasının konutta çektirilmesi düzenlenmiş, bu düzenleme zaman içinde bir kez değiştirilmiştir.

1. 13 Temmuz 1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un sekizinci maddesi

13 Temmuz 1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasında; hükümlü 65 yaşını ikmal etmiş veya sıhhi durumu cezaevinde bulunmasına mani olacak derecede bozuk olduğu tabip raporu ile tevsik edilmiş ve hükümlülük süresi 30 günü geçmemişse oturduğu yerde çektirilmesine mahkemece karar verilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu düzenlemenin ilk şeklinde; hapis cezasının süresinin otuz günden az olması, hükümlünün 65 yaşını bitirmesi ve sağlık nedenleri ile hapis cezasının ceza infaz kurumunda yerine getirilmesinin mümkün olmaması halinde mahkemece verilen hapis cezası hükümlünün oturduğu yerde yerine getirilecektir.⁶

1 Ağustos 1967 tarihli ve 6/8517 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzüğü'nün 87'nci maddesinde; mahkemece, hükümlü hakkında cezasının oturduğu yerde çektirilmesine dair verilen ve kesinleşen ilamın Cumhuriyet Başsavcılığına verileceği, Cumhuriyet savcısının hükümlünün oturduğu yeri müştemilatı birlikte belirleyeceği ve bu yerden hiçbir şekilde ayrılmamasını, aksi halde cezalandırılacağını ayrıca geri kalan cezanın ceza infaz kurumunda çektirileceğini hükümlüye bildireceği, cezanın infazına başlandığı tarih ile sona erdiği tarihlerin bildirilmesi amacıyla ilamı kolluğa göndereceği belirtilmiştir.⁷

2. 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un sekizinci maddesinde 12.06.1979 tarih ve 2248 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik

647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un 8'inci maddesinde 12 Haziran 1979 tarihli ve 2248 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik ile kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların hükümlünün veya varsa kanuni vekili veya Cumhuriyet savcısının talebi üzerine; hükümlü 65 yaşını ikmal etmiş veya sıhhi durumu cezaevinde bulunmasına mani olacak derecede bozuk olduğu tabip raporu ile belgelendirilmiş ve hükümlülük süresi 60 günü geçmemişse oturduğu yerde çektirilmesine mahkemece karar verilebileceği, bu karara hükümlü tarafından kasten veya ihmali neticesi riayet olunmadığı takdirde bir aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılacağı, geri kalan cezası da ayrıca çektirileceği belirtilmiştir.

Yapılan bu düzenleme ile hükümlünün oturduğu yerde infaz edilecek hapis cezasının süresi otuz günden altmış güne çıkarılmış, ayrıca bu infaz usulünün gereklerine uyulmaması halinde bir aya kadar hapis cezası verilebileceği hükme bağlanmıştır.

⁵<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=5.3.765&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 16 Temmuz 2008, saat 9:32

⁶ **Vehbi Kadri Kamer**, "Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı", Adalet Yayınevi, Ankara, Hukuk Yayınları Dizisi 220, 2007, İkinci Baskı, s. 234.

⁷ "Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Kontrolörler Kurulu Başkanlığı, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Mevzuatı 2001", Yayın No: 3, s. 239

B. 1 Ağustos 1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda hapis cezasının konutta çektirilmesi⁸

1 Ağustos 1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 21'inci maddesinin ikinci fıkrasında hapis cezasının konutta çektirilmesi düzenlenmiştir.

Anılan hükümde; mahkûmiyetleri bir aydan fazla ve mükerrer olmayan kadın ve küçüklerin cezalarının oturdukları yerde çektirilmesine mahkeme karar verebileceği, bu karara mahkûm tarafından riayet olunmadığı takdirde ceza tamamen ve adiyen infaz olunacağı belirtilmiştir.

Bu düzenlemenin en önemli özelliği; 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un 8'inci maddesinden farklı olarak, mahkemece yargılama sonunda hüküm ile birlikte hapis cezasının hükümlünün oturduğu yerde çektirilmesine karar verilebilmesidir. Bunun için gerekli şartlar; mahkemece verilen sonuç cezanın bir aydan fazla hapis cezası olmaması, sanığın mükerrer bulunmaması ve sanığın 18 yaşından küçük veya bayan olmasıdır.

III. 1 Haziran 2005 tarihinden sonra hapis cezasının konutta çektirilmesi

1 Haziran 2005 tarihinden sonra hapis cezasının konutta çektirilmesi, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 110'uncu maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemede yer alan hapis cezasının konutta çektirilmesi üç başlık altında incelenebilir.

A. Hapis cezasının konutta infazının koşulları⁹

1 Haziran 2005 tarihinden sonra hapis cezasının konutta infazının koşullarını iki başlık altında inceleyebiliriz.

1. 22 Nisan 2006 tarihine kadar mahkemece hapis cezasının konutta çektirilmesine karar verilebilmesinin koşulları

Mahkemelerce 22 Nisan 2006 tarihine kadar verilen hapis cezasının konutta çektirilmesi kararında, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 110'uncu maddesinde hükümlülerin; cinsiyetini, yaşını, sağlık durumunu ve ceza miktarını dikkate alarak ikili bir sistem öngörmüştür.

Birincisi; hükmü veren mahkeme veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkeme,

a. Kadın veya

b. Altmışbeş yaşını bitirmiş hükümlülerin,

mahkûm oldukları altı ay veya daha az süreli hapis cezasının hükümlünün konutunda çektirilmesine karar verebilecektir. Bu infaz şekline cezanın infazına başlandıktan sonrada karar verilebilecektir.

Altı ay ve daha az süreli hapis cezalarının infazında "*kadınlar*" için yaş sınırlaması bulunmamakta, "*erkekler*" için altmışbeş yaş bitirmiş olmak koşulu aranmaktadır. Hükümlünün yaşının hangi tarihe göre belirleneceği konusunda mevzuatta bir düzenleme bulunmamakla birlikte, uygulamada yaşın hükümlünün hapis cezasının konutta çektirilmesine ilişkin mahkemeye başvurulduğu tarihe göre belirlenmesi gerektiği yönünde görüş birliği bulunmaktadır.

Mahkemece hapis cezasının çektirilmesine karar verilen hükümlüler hakkında, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmamaktadır.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü tarafından hapis cezasının konutta çektirilmesine karar verilen hükümlüler hakkında hazırlanan "denetleme planına" uyarıya rağmen uyulmaması hâlinde, hapis cezasının baştan itibaren infaz kurumunda çektirilmesine karar verilmektedir.

⁸<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=5.3.765&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 16 Temmuz 2008, saat 9:32.

⁹ **Vehbi Kadri Kamer**, "*Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı*", Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, Hukuk Yayınları Dizisi 220, İkinci Baskı, s. 237.

İkincisi; yetmişbeş yaşını bitirmiş olup da üç yıl ve daha az süreli hapis cezasına mahkûm olanların, bu cezalarının ceza infaz kurumlarında çektirilmesi sağlık durumları itibarıyla elverişli olmadığı, tam teşekküllü Devlet veya üniversite hastanelerince verilecek raporla tespit edilenler hakkında cezanın konutlarında çektirilmesine hükmü veren mahkemece veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemece karar verilebilecektir. Ancak, mahkûmiyete konu suç nedeniyle *herhangi bir zarar doğmuşsa*, bu zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi şartı da ayrıca aranmalıdır.

Mahkemece hapis cezasının çektirilmesine karar verilen hükümlüler hakkında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaktadır.

Bu konuda önem arz eden, cezanın konutta infazı için aranan sağlık durumu koşulu, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 16'ncı maddesinde aranan sağlık durumu koşulundan *farklı ve daha hafif bir durumu* ifade etmektedir. Anılan Kanun'un 16'ncı maddesinde "*hapis cezasının infazı mahkûmun hayatı için kesin bir tehlike oluşturma*" durumu bulunmaktadır. Ayrıca anılan Kanun'un 16'ncı maddesine göre alınacak raporlar, aynı Kanun'un 110'uncu maddesinde belirtilen tam teşekküllü Devlet veya üniversite hastanelerinden farklı olarak Adli Tıp Kurumunca düzenlenmesi veya Adalet Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adli Tıp Kurumunca onaylanması gerekmektedir.

2. 22 Nisan 2006 tarihinden sonra mahkemece hapis cezasının konutta çektirilmesine karar verilebilmesinin koşulları¹⁰

6 Nisan 2006 tarihli ve 5485 sayılı Kanun'la 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 100'üncü maddesinin değiştirilmesi ile 22 Nisan 2006 tarihinden sonra hükümlülerin hapis cezasının konutta çektirilmesinde üçlü bir sistem getirilmiştir.

Birincisi;

a) Kadın veya

b) Altmışbeş yaşını bitirmiş erkek hükümlülerin

mahkûm oldukları altı ay veya daha az süreli hapis cezasının hükümlünün konutunda çektirilmesine karar verilebilecektir.

Altı ay ve daha az süreli hapis cezalarında kadınlar için yaş sınırlaması bulunmamakta erkekler için altmışbeş yaşını bitirmiş olmak koşulu aranmaktadır.

İkincisi; yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları bir yıl veya daha az süreli hapis cezasının hükümlünün konutunda çektirilmesine karar verilebilecektir.

Üçüncüsü; Yetmişbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları üç yıl veya daha az süreli hapis cezasının hükümlünün konutunda çektirilmesine karar verilebilecektir.

B. Hapis cezasının konutta çektirilmesinde karar vermeye görevli ve yetkili mahkeme

1 Haziran 2005 tarihinden sonra hapis cezasının konutta çektirilmesine;

a. Hükmü veren mahkeme veya

b. Hükümlü, hükmü veren mahkemenin bulunduğu yerden başka bir yerde bulunması halinde hükümlünün bulunduğu yerdeki aynı derecedeki mahkeme,

karar vermeye yetkilidir.

Hapis cezasının konutta çektirilmesine; infaz başlamadan önce karar verilebileceği gibi hapis cezasının infazına başlandıktan sonra da karar verilebilecektir.

Mahkemenin vereceği karar, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 267'nci maddesinde belirtilen itiraz usulüne tabidir.

¹⁰ **Vehbi Kadri Kamer**, "Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı", Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim 2007, Hukuk Yayınları Dizisi 291, Birinci Baskı, s. 445.

C. Hapis cezasının konutta çektirilmesinde uygulanacak infaz rejimi

Hapis cezasının konutta infazında uygulanacak infaz rejimi konusu; koşullu salıverme ile konut kavramı başlıkları altında incelenecektir.

1. Koşullu salıverme hükümlerinin uygulanmaması

22 Nisan 2006 tarihinden sonra yukarıda belirtilen üç durumda hapis cezasının konutta çektirilmesine karar verilen hükümlüler hakkında, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmamaktadır. Uygulamada; Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzüğü'nün 52'inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin üç numaralı alt bendinde "Cezanın bu şekilde çektirilmesine karar verilenler hakkında koşullu salıverilme hükümleri uygulanır." hükmü bulunmakta ise de anılan Tüzüğü'nün 6 Nisan 2006 tarihinde yürürlüğe girmiş ancak 22 Nisan 2006 tarihinde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 110'uncu maddesi değiştirilmiştir. Bu nedenle anılan Kanun Tüzüğü'nün bu hükmünü zımnen yürürlükten kaldırmıştır.

İnfaz rejimi konusunda son olarak; suç tarihinin 22 Nisan 2006 tarihinden önce, ancak mahkemece hapis cezasının konutta çektirilmesine ilişkin kararın bu tarihten sonra verilmesi halinde, hükümlü hakkında koşullu salıverme hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı konusunda; Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılan görüşme tutanağı ile Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün görüşünün değerlendirilmesi gerekmektedir.¹¹

2. Mahkemelerce verilen disiplin hapsinin konutta çektirilmesine karar verilememesi

Disiplin hapsinin konutta çektirilmesine karar verilir verilemeyeceği konusunda farklı uygulamalar bulunmaktadır. Ancak bu konuda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 110'uncu maddesi incelendiğinde "hapis" cezasının konutta infazından bahsedilmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 45'inci maddesinde suç karşılığı uygulanan yaptırım olarak cezaların hapis ve adli para cezaları olduğu, 46'ncı maddesinde hapis cezalarının; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası ve süreli hapis cezası bulunduğu belirtilmiştir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2'nci maddesinin (k) bendinde disiplin hapsinin kısmi bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen hapsi ifade ettiği hükme bağlanmıştır.

Bu nedenle, disiplin hapsinin konutta çektirilmesine karar verilemeyeceği değerlendirilmektedir.¹²

¹¹ Ayrıntılı bilgi;

1. 23 Şubat 2006 tarihinde, 22. Dönem, 4. Yasama Yılı, 67. Birleşimde 5462 sayılı Kanunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşme tutanağı.

2. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 10 Haziran 2008 tarihli ve 2008/32904 sayılı görüşü.

¹² Yargıtay Onyedinci Hukuk Dairesinin 2006/5350 esas, 2007/732 karar ve 9 Mart 2007 tarihli kararında "Hükümlü hakkındaki 10 gün disiplin hapsi cezasının infazı sırasında yapılan talep üzerine, 5485 sayılı Kanun'la değişik 5275 sayılı Kanun'un 110/2'nci maddesi uyarınca cezanın konutta çektirilmesine karar verilmiş ise de;

5275 sayılı Kanun'un 110/2'nci maddesindeki "(2) Mahkûmiyete konu suç nedeniyle doğmuş zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine dair hukukî sorumlulukları saklı kalmak üzere;

a. Kadın veya altmışbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları altı ay, ...veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine hükmü veren mahkemece veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemece karar verilebilir."

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2'nci maddesindeki "1 Disiplin hapsi: Kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına getirilemeyen hapsi ifade eder." şeklinde düzenlemeler karşısında:

1. Disiplin hapsinin, kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen özel nitelikte bir ceza olduğu gibi kendine özgü bir yaptırım içermesi karşısında 5275 sayılı Kanun'un 110/2'nci maddesinin uygulanmayacağı hükümlü hakkındaki 10 gün disiplin hapsi cezasının konutta çektirilmesine karar verilemeyeceği dikkate alınmaksızın,

3. Konut kavramı

Konut kavramı; 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunu'nun 110'uncu, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzüğü'nün 52'nci maddelerinde açıklanmamıştır. Ancak, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliğinde konut konusunda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 116'ncı maddesine atıf yapılmıştır.

Bu nedenle konutun kapsamı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 116'ncı maddesine göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

D. Hapis cezasının konutta çektirilmesi kararlarının yerine getirilmesi

1 Haziran 2005 tarihinden sonra hapis cezasının konutta çektirilmesine ilişkin kararların infaz işlemleri dört başlık altında incelenebilir.

1. Hapis cezasının konutta çektirilmesi kararlarının kayıt işlemleri ve hükümlüye bildirim yapılması

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 110'uncu maddesinde düzenlenen hapis cezasının konutta çektirilmesine ilişkin karar mahkemece Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmelidir. Cumhuriyet başsavcılığınca karar, "*denetimli serbestlik genel defterine*" kaydedildikten sonra denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğüne veya bürosuna iletilmelidir.

Şube müdürlüğü veya büroca karar, "*denetimli serbestlik defterine*" kaydedilmelidir.

Hakkında hapis cezasının konutta çektirilmesi kararı verilen hükümlüye, on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapılmalıdır.

2. Hükümlünün on gün içinde başvurmaması halinde yapılacak işlemler

Hükümlünün veya vekilinin ya da kanuni temsilcisinin haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın şube müdürlüğü veya büroya, on gün içinde *başvurmaması hâlinde*; şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilmelidir.

3. Hükümlünün on gün içinde başvurması halinde yapılacak işlemler

Hükümlünün veya vekilinin ya da kanuni temsilcisinin süresinde *başvurması halinde*, denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından denetleme planı hazırlanmalıdır. Denetleme memuru tarafından hazırlanan denetleme planı, denetim görevlisinin onayı ile uygulamaya konulmalıdır.

Denetleme planında; hükümlünün cezasını infaz edeceği adres, infazın başlama ve bitiş tarihleri belirtilmelidir.

Şube müdürlüğü veya büroca hazırlanan denetleme planı, hükümlüye ve kolluğa bildirilmelidir.

Hükümlünün denetleme planına uyup uymadığı şube müdürlüğü veya büroca her zaman denetlenmelidir.

2. 5485 sayılı Kanun'la değişik 110/2'nci maddesi uyarınca hapis cezasının konutta çektirilmesine karar verilebilmesi için, mahkumiyete konu suç nedeniyle doğmuş zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine dair hukukî sorumluluklarının saklı bırakılması gerektiği gözetilmeksizin, itirazın kabulü yerine yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmediği belirtilerek anılan hükmün 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309'uncu maddesi uyarınca bozulması lüzumuna işaret edilmiştir.

Kanun yararına bozmaya dayanan ihbarnamede ileri sürülen düşünce yerinde görüldüğünden Bafra Ağır Ceza Mahkemesinin 19 Temmuz 2006 tarih ve 2006/132-182 değişik iş sayılı kararının bozulmasına, usulü işlemlerin mahallinde yapılması için dosyanın Cumhuriyet Başsavcılığına tevdiine" karar verilmiştir.

Hükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazeretine dayanarak *konuttan geçici süreli ayrılmaya ilişkin talebi*, şube müdürlüğü veya büroya yazılı olarak iletilmelidir. Şube müdürlüğü veya büro, hükümlünün talebini Cumhuriyet başsavcılığına göndermelidir. Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendirdiği Cumhuriyet savcısı tarafından bu konuda bir karar verilmelidir. Karar ayrıca kolluğa iletilmelidir.

Sağlık, yangın, deprem gibi konutu terk etmenin zorunlu olduğu durumlarda, şube müdürlüğü veya büroya bilgi verilmelidir. Ayrıca durum tutanakla tespit edilerek zorunlu halin takibi sağlanmalıdır. Bu konuda bir karar alınmak üzere durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile mahkemeye iletilmelidir. Karar ayrıca kolluğa gönderilmelidir.

Hükümlünün konutunu değiştirmek istediğine dair talebi, şube müdürlüğü veya büroya yazılı olarak iletilmelidir. Şube müdürlüğü veya büro hükümlünün talebini bu konuda bir karar alınmak üzere Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye göndermelidir. Karar ayrıca kolluğa iletilmelidir.

4. Hapis cezasının konutta çektirilmesi kararlarının infazının sona ermesi

1 Haziran 2005 tarihinden sonra hapis cezasının konutta çektirilmesine ilişkin kararlarının infazının sona ermesi iki şekilde gerçekleşmektedir.

a. Hapis cezasının konutta çektirilmesi kararlarının infazının ihlal nedeniyle sona ermesi

Hapis cezasının konutta çektirilmesine ilişkin kararının infazının ihlal nedeniyle sona ermesi, uyarıya rağmen “denetleme planına” uyulmaması halinde gerçekleşecektir.

Denetleme planına uyulmadığının kolluk tarafından bildirilmesi ya da şube müdürlüğü veya büro tarafından tespit edilmesi hâlinde, hükümlü denetleme planına uyması yönünde şube müdürlüğü veya büroca uyarılmalıdır.

Uyarıya rağmen denetleme planına uyulmaması halinde, kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmelidir. Ayrıca durum kolluğa bildirilmelidir.

Hükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazeretine dayanarak, konuttan geçici süreli ayrılma veya sağlık, yangın, deprem gibi konutu terk etmenin zorunlu olduğu durumlar dışında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 116’ncı maddesinde belirtilen konut ve eklentinin dışına çıkılması hapis cezasının konutta infazının ihlali sayılmalıdır.

b. Hapis cezasının konutta çektirilmesi kararlarının infazının tamamlanması nedeniyle sona ermesi

Hapis cezasının konutta çektirilmesine ilişkin kararının infazının tamamlanması nedeniyle sona ermesi, mahkeme kararında belirtilen sürenin “denetleme planına” uygun tamamlanması suretiyle gerçekleşecektir.

Cezanın konutta infazı tamamlandıktan sonra, kolluktan evrakın iadesi istenmeli, kayıt kapatılmalı ve evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmelidir.

IV. Değerlendirme

Ülkemizde kurulan denetimli serbestlik sisteminin temelini; suç işleyen kişinin topluma kazandırılması, işlediği hukuka aykırı eylemin olumsuz sonuçlarını anlaması ve yeniden suç işlememesini hedefleyen rehabilitasyon temeline dayanmaktadır.¹³

Hapis cezasının konutta çektirilmesinde, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun iki önemli düzenleme getirmiştir.

Birincisi; 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanuna göre hapis cezasının konutta çektirilmesinin uygulama alanı genişletilmiştir.

¹³ **Vehbi Kadri Kamer**, “Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Dergisi”, “Alternatif Bir Ceza Sistemi”, Yıl: 2, Sayı: 5, Mayıs 2008, s. 42.

İkincisi ve en önemlisi hapis cezasının konutta çektirilmesi denetimli serbestlik sistemi kapsamına alınmıştır. Hükümlüleri hapis cezalarının konutta çektirilmesi süresince; konutlarından dışarı çıkamamaları suretiyle cezaları yerine getirilmekte, aynı zamanda bu konuda özel eğitim almış denetimli serbestlik personelinin rehberliğinde topluma kazandırılmaları, sorumluluk duygusuna sahip birey olmaları, yaptıkları hukuka aykırı davranışın sonuçlarını anlamaları konusunda çalışmalar yapılmaktadır.

İki yıllık uygulamaya bakıldığında hapis cezasının konutta çektirilmesi konusunda denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüklerinin çalışmalarının kısa zaman içinde kurumsallaştığı görölmektedir. Bu kapsamda mahkemelerce; 2006 yılında 68 hükümlü hakkında hapis cezasının konutta çektirilmesine karar verilirken, bu sayı 2007 yılında 436'ya ve 2008 yılının ilk altı ayında 104'e yükseldiği görölmektedir.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Kontrolörler Kurulu Başkanlığı, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Mevzuatı 2001.

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=5.3.765&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 16 Temmuz 2008.

Kamer, Vehbi Kadri; 1. “*Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı*”, Adalet Yayınevi, Ankara, Hukuk Yayınları Dizisi 220, 2007.

2. “*Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı*”, Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim, Hukuk Yayınları Dizisi 291, 2007.

3. “*Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Dergisi*”, “*Alternatif Bir Ceza Sistemi*”, Yıl: 2, Sayı: 5, Mayıs 2008.

4. 12-14-16-18 Şubat 2007 tarihlerinde Ankara’da, 26-28 Şubat 2007 tarihleri ile 3-4 Mart 2007 tarihlerinde İstanbul Avrupa yakasında, 27 Şubat 2007 tarihi ile 1-2 Mart 2007 tarihlerinde İstanbul Anadolu yakasında, 12-14 Mart 2007 tarihlerinde Bursa’da, 26-28-30 Mart 2007 tarihleri ile 1 Nisan 2007 tarihlerinde İzmir’de, 9-11 Nisan 2007 tarihlerinde Denizli’de, 24-26 Nisan 2007 tarihlerinde Antalya’da, 7-9-11 Mayıs 2007 tarihlerinde Mersin’de, 14-16-18 Mayıs 2007 tarihlerinde Samsun’da, 21-23 Mayıs 2007 tarihlerinde Yozgat’ta, 11-13 Haziran 2007 tarihlerinde Erzurum’da, 18-20 Haziran 2007 tarihlerinde Van’da ve 25-28 Haziran 2007 tarihlerinde Diyarbakır’da denetimli serbestlik sisteminin hâkim ve Cumhuriyet savcılarında tanıtılması amacıyla sunduğu tebliğ, yayınlanmamıştır.